

A XII 1/45

Stron paginowalyci 39

A.XII.1/45

SPIS AKTÓW W TECZCE "POMOCCNIGZA SŁUŻBA KOBIEC"

1. Projekt rozk. org. Morskiej Służby Kobiet - Szefa Kier. Mar. Woj. L. 795/tj. 44.
/L. dz. Gab. N. W. 478/tj. 44. z dn. 1.6.44./
2. Pismo Dowódcy Sił Powietrznych L. dz. 1536/tjn. 44. /L. dz. Gab. N. W. 478/tj. 44./
3. Pismo Szefa Łączności Wojska L. dz. 761/tj. 44. / " " 478/tj. 44./
4. Pismo Oddz. Org. Szt. N. W. L. dz. 658/tj. 44. / " " 478/44. tj./
5. Pismo N. W. L. dz. 461/44. z dnia 10.5.44.
6. Pismo Biura Og. Org. MGN. L. 4950/tjn. 44. / " " 703/tjn. 44./

A.XII.1/45 **TAJNE** 2

KIEROWNICTWO MARYNARKI WOJENNEJ
POLISH NAVAL HEADQUARTERS
51, NEW CAVENDISH STREET
LONDON, W.1.
TELEFON WARSZAWSKI 4101

SZEF GABINETU NACZELNEGO WODZA

w Londynie.

L.dz. 795 /Tj./Org./44
Londyn, dnia 31 maja 1944 r.

478/44

Na tamt.pismo L.dz.478/G.N.W./Tj./44 z dnia 17.V.44 r.:

W załączeniu przesyłam projekt rozkazu organizacyjnego
Pomocniczej Służby Kobiet w myśl wytycznych Naczelnego Wodza
oraz zakres działania i zadań Morskiej Służby Kobiet.

Zał.: 2.

SZEF SZTABU KIER.MAR.WOJ.

E. Pławski

PŁAWSKI, komandor.

GABINET NACZELNEGO WODZA	
AKTA TAJNE JAWNE	
L.dz. 478	z dnia 31 maja 1944 r.
Zal. 2	

PI
24/5/44

P R O J E K T

Opracowany przez Kier.Mar.Woj. dnia 27 maja 44 r. na podstawie wytycznych Naczelnego Wodza, pismo z dnia 17 maja 44 r. L.dz.478/GNW/44 r.

ROZKAZ ORGANIZACYJNY POMOCNICZEJ SŁUŻBY KOBIEC

z dnia.....1944 r.

§ 1.

Podstawa
prawna

Na podstawie § 379 rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 9 kwietnia 1939 r. o Powszechnym Obowiązku Wojskowym /Dz.U.R.P.Nr.20 z dnia 17 marca 1939 r. poz.131/ oraz w porozumieniu z Naczelnym Wodzem organizuję Pomocniczą Służbę Kobiet dla potrzeb Polskich Sił Zbrojnych /Wojska, Marynarki Wojennej, Lotnictwa/ jak niżej.

§ 2.

Odrębne
korpusy

Zołnierze kobiety pełniące w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym z dnia 9 kwietnia 1939 r. pomocniczą służbę w Polskich Siłach Zbrojnych, tworzą trzy odrębne korpusy Pomocniczej Służby Kobiet pod nazwą:

Wojskowej Służby Kobiet /W.S.K./ - w Wojsku

Morskiej Służby Kobiet /M.S.K./ - w Marynarce Wojennej

Lotniczej Służby Kobiet /L.S.K./ - w Lotnictwie

§ 3.

Podległość

Zołnierze, jednostki organizacyjne i władze naczelne Wojskowej Służby Kobiet, Morskiej Służby Kobiet i Lotniczej Służby Kobiet podlegają pod każdym względem przełożonym w Polskich Siłach Zbrojnych, którym zostały podporządkowane bądź niniejszym rozkazem, bądź też innymi szczególnymi rozkazami - za wyjątkiem spraw zastrzeżonych dla Wydziału Pomocniczej Służby Kobiet przy Ministerstwie Obrony Narodowej.

§ 4.

Na czele poszczególnych korpusów Pomocniczej Służby Kobiet stoją:

Komendantka W.S.K. - w Wojsku

Komendantka M.S.K. - w Marynarce Wojennej

Komendantka L.S.K. - w Lotnictwie

§ 5.

Komendantki poszczególnych korpusów Pomocniczej Służby Kobiet podlegają bezpośrednio:

w Wojsku - temu przełożonemu, któremu zostanie podporządkowana w zależności od aktualnych potrzeb,
w Marynarce Wojennej - Szefowi Kierownictwa Mar.Woj.
w Lotnictwie - Dowódcy Sił Powietrznych

- 2 -

- § 6.
- Uprawnienia dyscyplinarne   Nadaje uprawnienia dyscyplinarne Komendantkom Wojskowej Służby Kobiet, Morskiej Służby Kobiet i Lotniczej Służby Kobiet równorzędne uprawnieniom dyscyplinarnym dowódcy pułku.
- § 7.
- Wydział Pom. Służby Kobiet przy Min.O.N.   Tworzę przy Ministerstwie Obrony Narodowej Wydział Pomocniczej Służby Kobiet /Wydział P.S.K./, którego zakres działania określa rozkaz niniejszy/ § 9/.
- Na czele Wydziału P.S.K. przy Ministerstwie Obrony Narodowej stoi Szef Wydziału P.S.K. Wydział dzieli się na referaty.
- § 8.
- Organ pracy i zakres działania Komendantek   Organem pracy Komendantek W.S.K., M.S.K. i L.S.K. są Komendy W.S.K., M.S.K. i L.S.K. Składy wymienionych Komend ustalają oddzielne rozkazy.
- § 9.
- Do zakresu działania władz W.S.K., M.S.K. i L.S.K. należą:
- a/ rekrutacja i uzupełnienia oraz sprawy personalne żołnierzy W.S.K., M.S.K. i L.S.K. w ramach posiadanych uprawnień i zgodnie z obowiązującymi w Siłach Zbrojnych przepisami, w porozumieniu z zainteresowanymi przełożonymi;
  - b/ podstawowe wykształcenie i wychowanie żołnierskie, prowadzone dla potrzeb Wojska, Marynarki Wojennej i Lotnictwa;
  - c/ nadzór i kontrola nad:
    - warunkami służby i życia żołnierzy W.S.K., M.S.K. i L.S.K.
    - zachowaniem się żołnierzy W.S.K., M.S.K. i L.S.K.
  - d/ opiniowanie i inicjatywa we wszystkich sprawach dotyczących W.S.K., M.S.K. i L.S.K. jak i wojska,
  - e/ inne sprawy wewnętrzne prowadzone dla potrzeb własnych W.S.K., M.S.K. i L.S.K. jak ewidencja, stany liczebne, dyslokacja itp.;
  - f/ studia nad organizacją służb kobiecych w Wojsku, Marynarce Wojennej i Lotnictwie Aliantów.
- § 10.
- Zakres działania Wydziału P.S.K.   Do zakresu działania Wydziału P.S.K. przy M.O.N. należy referowanie Ministrowi Obrony Narodowej tych wszystkich spraw zasadniczych, które muszą być wspólne dla trzech korpusów Pomocniczej Służby Kobiet Wojska, Marynarki Wojennej i Lotnictwa, których załatwienie wymaga decyzji Ministra Obrony Narodowej w myśl przepisów organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej.
- W tym zakresie Wydział P.S.K. przy M.O.N. współpracuje i uzgadnia zagadnie-

nia ogólne: z

w Wojsku - z przełożonym, któremu zostanie podporządkowana Wojskowa Służba Kobiet,

w Marynarce Wojennej - z Szefem Kierownictwa Mar. Woj.

w Lotnictwie - z Dowódcą Sił Powietrznych

§ 11.

Organizacja   Żołnierze Pomocniczej Służby Kobiet pełniące służbę w różnych działach
jednostek W.S.K.,
M.S.K. i L.S.K.   Polskich Sił Zbrojnych mogą być zorganizowane:

a/ jako jednolite, zwarte jednostki W.S.K., M.S.K., L.S.K.

b/ jako zespoły, wchodzące w skład etatowy jednostek organizacyjnych Wojska, Marynarki Wojennej i Lotnictwa /jednostki mieszane/.

Organizacja jednostek jednolitych opiera się w miarę możliwości na organizacji podobnych jednostek organizacyjnych Wojska, Marynarki Wojennej i Lotnictwa. Podległość tych jednostek jednolitych będzie regulowana w miarę ich tworzenia.

Organizacja jednostek mieszanych /etaty/ określa ile, oraz jakie etaty mogą być zastąpione przez żołnierzy W.S.K., M.S.K. i L.S.K.

Przy opracowywaniu organizacji jednostek mieszanych obowiązują w miarę możliwości następujące zasady:

- użycie elementu żołnierskiego W.S.K., M.S.K., L.S.K. w zespołach pod dowództwem oficerów względnie podoficerów W.S.K., M.S.K. i L.S.K. /unikanie gdzie to możliwe pojedynczych etatów/,
- użycie żołnierzy W.S.K., M.S.K. i L.S.K. na stanowiskach możliwych do obsadzenia przez kobiety z punktu widzenia siły fizycznej,
- określenia stosunku zamienności tam, gdzie to potrzebne ze względu na charakter pełnionej służby /np. 3 żołnierzy P.S.K. zamiast 2 żołnierzy-mężczyzn/.

§ 12.

Działy
służb

Żołnierze P.S.K., M.S.K. i L.S.K. mogą być użyte w działach służb określonych zarządzeniami Ministra ~~Woj.~~ Obrony Narodowej, Szefa Kierownictwa Mar. Woj. i Dowódcy Sił Powietrznych zależnie od potrzeb i specjalności ustalonych organizacją tych rodzajów Sił Zbrojnych.

§ 13.

Podział żoł-
nierzy P.S.K.,
stopnie i od-
znaki

Żołnierze korpusów Wojskowej Służby Kobiet, Morskiej Służby Kobiet i Lotniczej Służby Kobiet dzielą się na oficerów, podoficerów i szeregowców.

§ 14.

Wprowadzam dla stopni oficerów, podoficerów i szeregowców w Wojskowej Służbie Kobiet, i Lotniczej Służby Kobiet odznaki te same, jakie obowiązują w Wojsku i ⁴/Lotnictwie.

Okreslam nazwy stopni oficerów, podoficerów i szeregowców w Wojskowej Służbie Kobiet i Lotniczej Służbie Kobiet jak następuje:

St. Inspektorka	-	odpowiada stopniowi	pułkownika
Inspektorka	-	"	podpułkownika
M. Inspektorka	-	"	majora
Kapitan	-	"	kapitana
Porucznik	-	"	porucznika
Podporucznik	-	"	podporucznika
Chorąży	-	"	chorążego
St. sierżant	-	"	st. sierżanta
Sierżant	-	"	sierżanta
Plutonowy	-	"	plutonowego
Kapral	-	"	kaprala
St. ochotniczka	-	"	st. szeregowca
Ochotniczka	-	"	szeregowca

§ 15.

Wprowadzam dla stopni oficerów Morskiej Służby Kobiet odznaki ^{stopni} podobne jak oficerów Marynarki Wojennej z tym, że galon tworzy romb zamiast kółka na rękawach względnie na naramiennikach.

Wprowadzam dla stopni podoficerów i marynarzy Morskiej Służby Kobiet odznaki te same jakie obowiązują w Marynarce Wojennej.

Okreslam nazwy stopni oficerów, podoficerów i marynarzy Morskiej Służby Kobiet jak następuje:

St. Inspektor	-	odpowiada stopniowi	komandora
Inspektor	-	"	komandora porucznika
M. inspektor	-	"	komandora podporucznika
1/Oficer	-	"	kapitana mar.
2/Oficer	-	"	porucznika mar.
3/Oficer	-	"	podporucznika mar.
St. podoficer	-	"	st. bosmana
podoficer	-	"	bosmanmata
st. marynarz	-	"	st. marynarza
marynarz	-	"	marynarza

§ 16.

Mianowania Warunki mianowania oficerami W.S.K., M.S.K. i L.S.K. zostaną określone przez Naczelnego Wodza.

§ 17.

Awanse Warunki ^{awansów} podoficerów i szeregowców W.S.K., M.S.K. i L.S.K. zostaną określone oddzielnymi rozkazami.

§ 18.

Należności Uposażenie, żołd, umundurowanie i inne należności żołnierzy W.S.K., M.S.K. i L.S.K. regulują oddzielne przepisy.

§ 19.

Inspekcja

Celem ustalenia odpowiednich warunków służby i życia żołnierzy W.S.K., M.S.K. i L.S.K. wynikających z odmienności płci przyśluguje Komendantkom W.S.K., M.S.K. i L.S.K. prawo inspekcji.

Inspekcja może być przeprowadzona za zgodą właściwych przełożonych wymienionych w § 5, a zainteresowany dowódca ma być dostatecznie wcześniej powiadomiony o inspekcji.

W inspekcji może brać udział - na wniosek Komendantki W.S.K., M.S.K. czy i L.S.K. - delegatka Wydziału P.S.K. przy M.O.N.

Inspekcja ma być przeprowadzona w sposób w niczym nie naruszający normalnego toku służby w jednostce.

W czasie przeprowadzania inspekcji przysługują Komendantkom W.S.K., M.S.K. i L.S.K. prawa przełożonego w stosunku do żołnierzy W.S.K., M.S.K. i L.S.K. bez wkraczania jednak w kompetencje właściwego przełożonego. W szczególności przysługują Komendantkom W.S.K., M.S.K. i L.S.K. w tym wypadku uprawnienia dyscyplinarne z pominięciem właściwego przełożonego dyscyplinarnego wynikające z art. 7, pkt. 1 Przepisów dyscyplinarnych dla Sił Zbrojnych.

W wyniku inspekcji mogą ~~być~~ Komendantki W.S.K., M.S.K. i L.S.K. wydać zarządzenia w ramach swoich uprawnień lub, jeżeli konieczne zarządzenia przekraczają posiadane przez nie uprawnienia, - złożyć odpowiednie wnioski zainteresowanemu przełożonemu.

Raport o przeprowadzonej inspekcji przedstawiają Komendantki W.S.K., M.S.K. i L.S.K.:

w Wojsku - Ministrowi Obrony Narodowej

w Marynarce Wojennej - Szefowi Kierownictwa Mar. Woj.

w Lotnictwie - Dowódcy Sił Powietrznych,

a odpis przesyłają do wiadomości Wydziału P.S.K. przy M.O.N.

§ 20.

Prawo bezpośredniego meldunku

W sprawach warunków pracy, warunków życia oraz zachowania się żołnierzy Pomocniczej Służby Kobiet każdy oficer W.S.K., M.S.K. czy L.S.K. ma prawo składania meldunków z pominięciem bezpośrednich przełożonych w Wojsku, w Marynarce Wojennej i Lotnictwie do swych przełożonych W.S.K., M.S.K. i L.S.K.

Meldunek taki ma prawo złożyć o ile stwierdzi, że sprawy te nie są należycie uregulowane, a wszelkie możliwości w kierunku załatwienia sprawy

z właściwym przełożonym w Wojsku, Marynarce Wojennej i Lotnictwie zostały wy-
 czerpane bez rezultatu. O złożeniu takiego meldunku właściwy przełożony
 w Wojsku, Marynarce Wojennej i Lotnictwie ma być zawiadomiony na piśmie.
 Komendantki W.S.K., M.S.K. i L.S.K. w sprawach powyższych mają prawo bez-
 pośredniego meldunku u przełożonych wymienionych w § 5.

Okres przej-
 ciowy - zawie-
 szenie niektó-
 rych punktów
 rozkazu

§ 21.

Na okres przejściowy t.j. na czas pobytu Polakich Sił Zbrojnych poza gra-
 nicami Kraju mogą niektóre punkty niniejszego rozkazu ulec zawieszeniu.

W pierwszym rzędzie dotyczy to może:

- a/ - prawa bezpośredniego meldunku/§20/ w tych przypadkach gdy
 procedura u aliantów nie przewiduje tego rodzaju meldunku,
- b/ - prawa inspekcji dokonywanej przez Komendantki W.S.K., M.S.K.
 i L.S.K. w tych przypadkach, gdy inspekcja ta wymagałaby spec-
 jalnych starań o zezwolenie władz alianckich,
- c/ - podstawowego wykszolenia, które w pewnych wypadkach może być
 prowadzone przez władze alianckie.

§ 22.

Unieważnie-
 nie sprzecz-
 nych rozka-
 zów

Równocześnie unieważniam Tymczasowy Rozkaz Organizacyjny o Pomocniczej
 Służbie Wojskowej Kobiet /Dz.Rozk.Tjn.Nr.1/43/ oraz wszelkie inne sprzecz-
 ne z niniejszym rozkazem - rozkazy i zarządzenia.

§ 23.

Wejście
 w życie roz-
 kazu

Rozkaz niniejszy wchodzi w życie z dniem podpisania.

A - XII - 1/45 Projekt 3

ZADANIA I ZAKRES DZIAŁANIA MORSKIEJ SŁUŻBY KOBIET.

1/ Cel M.S.K.

Organizacja M.S.K. ma na celu:

- a/ zwolnienie do służby na morzu marynarzy, pełniących prace które mogą być wykonywane przez kobiety,
- b/ obsadzenie wolnych etatów, które są niezajęte ze względu na brak materjału ludzkiego,
- c/ szkolenia specjalności, które ze względu na specyficzny rodzaj służby powinny być obsadzone przez kobiety,
- d/ szkolenie specjalności, które na czas wojny przejęły angielskie W.R.N.S. a w związku z tym siłą rzeczy trzeba w nich szkolić kobiety.

2/ Zakres działania M.S.K. Morska Służba Kobiet ma obsadzić następujące działy:

- a/ łączność
  - b/ kartografia
  - c/ meteorologia
  - d/ mechanicy lotnictwa morskiego
  - e/ służba zdrowia /siostry/
  - f/ administracja
- ad a/ Cała obsługa łączności, pracująca dla Mar. Woj. na terenie Zjednoczonego Królestwa jest brytyjska. W związku z tym należy wyszkolić obsady Stacji Sygnałowych, które będą mogły obsługiwać je od pierwszego dnia powrotu na wybrzeże polskie. W związku z tym wysunięta została do władz brytyjskich propozycja, aby przeszkolili trzy zespoły /dla trzech dowództw na wybrzeżu/ i zatrzymali je na praktyce do końca operacji wojennych.
- ad b/ Kartografia i meteorologia jest również obsadzona przez i c/ brytyjski W.R.N.S. i Marynarka musi sobie wyszkolić na tutejszym terenie kadrę dla tych prac na okres powojenny. Zasada szkolenia ta sama jak dla łączności + praktyka w Royal Navy.
- ad d/ Dla Lotnictwa Morskiego ma być wyszkolona kadra instruktorska mechaników, która przy tworzeniu Lotnictwa Morskiego po wojnie będzie pomagać przy szkoleniu mechaników na przyrządach precyzyjnych. Praktyka również w R.N.
- ad e/ Marynarka Wojenna potrzebuje dla swego szpitala, który ma nie tylko obsługiwać personel Mar. Woj. i jego rodziny ale również ludność cywilną przybywającą z emigracji do portów polskich i ludność miejscową - obsadę sióstr. Obsada ta musi być wyszkolona na tutejszym terenie tak, aby od pierwszego dnia przybycia na wybrzeże móc obsługiwać Szpital Morski.
- ad f/ Obsadzenie administracji /biura, składy mundurowe, żywnościowe, kwatery, messy / dotyczy pozycji a i b punktu pierwszego, tj. zwolnienia do służby na morzu, czy też do prowadzenia wyszkolenia marynarzy, pracujących obecnie w administracji, jak również obsadzenie wolnych etatów, niezajętych ze względu na brak ludzi.

Ogólna cyfry kobiet potrzebnych do obsadzenia w/w spec. wynosi ± 317. Z tej cyfry 139 ma pozostać na praktyce w Royal Navy, reszta tj. 178 przejść tylko szkolenie u Anglików czy to podstawowe - jako siostry, gońcy czy to specjalizację, po której będą pracować w ramach etatów Mar. Woj.

Co do sióstr jest projektowane, aby po ukończeniu teoretycznych kursów według programu P.C.K. poszły na praktykę do polskich szpitali na terenie W.B.

3/ Organizacja M.S.K. - jest zawarta w projekcie rozkazu o organizacji Pomocniczej Służby Kobiet.

A. XII. 1/45

121

Ministerstwo Obrony Narodowej
Komenda Główna P.S.W.K.

L.dz. 1135 / 44 / Tm.
Londyn, dnia 16 maja 1944 r.

SzefBiura Ogólne Organizacyjnego M.O.N.

Notatka służbowa: przydziały ochotniczek P.S.W.K.

stan na 1 maja 44 r. 458
stan na 16 maja 44 r. 445
/ w międzyczasie 13 och. otrzymało dek. cywilne. /

1. ochotniczek w Szpitalach Wejskowych	131
2. świetliczarek w Oddziałach Wejskowych	23
3. szeferek w Oddziałach wejskowych	56
4. telefonistek i radjotelegrafistek	15
5. administracja Oddziały Wejsk. w Szkiecy i Londyn....	83
/ w tym 28 w Londynie, 55 w D-wie J.W.W.B. łącznie z Komendą Batalionu. /	
6. rekomenderowane do szkoly i na uniwersytet.....	19
7. kadra Obozu P.S.W.K.	40
8. oczekują na przydziały	14
/ ukończyły kurs przeszkolenia w dniu 14.5.44 /	
9. do zwolnienia, oczekują na dokumenty	33
10. Komenda Główna P.S.W.K.	5
11. Przeniesionych do Marynarki	5
12. zmarła.....	1
13. chore przebywające na leczeniu	20

razem..... 445 och.

p.o. Komendantka Główna P.S.W.K.

Heffmanowa

w/z Heffmanowa Zofia
Inspektorka

Istotny stan 445

- zwolnienia	1-	
skłoty	19-	
chori w np	20-	73
dozwoleniu	33	
<hr/>		372 och

185
1288

143

DOWÓDZTWO SIŁ POWIETRZNYCH

L.dz.1536/tjn/Org/ 44

Londyn, dnia 1.VI.44r.

TAJNE

A.XII.1/45

478/13

Szef Gabinetu Naczelnego Wodza

w miejscu

Na tamt.L.dz.478/G.N.W./44 z dnia 17.5.44 r. donoszę:

Załączony do w/w pisma Pana Pułkownika projekt Ministra Obrony Narodowej organizacji Pomocniczej Służby Kobiet był uprzednio uzgodniony z Dowództwem Sił Powietrznych. Dezyderaty Dowództwa Sił Powietrznych zostały w nim uwzględnione.

Zaznaczam, że nasze dezyderaty stanowiły minimum naszych żądań, choć sam projekt nie szedł po myśli Dowództwa Sił Powietrznych, zostaliśmy bowiem poinformowani, że zasady organizacji Pomocniczej Służby Kobiet dla całości Sił Zbrojnych w takiej formie, w jakiej ujmuje projekt rozkazu organizacyjnego P.S.K. - są sprawą już zadecydowaną przez Ministra Obrony Narodowej i dlatego w tej drodze nie uważałem za celowe wystąpienie o obalenie zasad organizacyjnych zresztą już ustalonych w tej czy innej formie od momentu wejścia odpowiednich ustaw i rozporządzeń o PSWK, w 1942/43 r.

Ponieważ Naczelny Wódz jest zasadniczo przeciwny stwarzaniu odrębnego korpusu P.S.K. dla całości Sił Zbrojnych, uważam, że całe zagadnienie P.S.K. dla poszczególnych rodzajów Sił Zbrojnych należy rozpatrzyć od podstaw, ewentualnie anulując lub zmieniając poprzednio już wydane rozporządzenia.

2. W zupełności podzielam stanowisko Pana Pułkownika zawarte w pkt. 1, 2, 3 i 4 wspomnianego poprzednio pisma. Jest ono tym bardziej realne, że organizacja Lotniczej Służby Kobiet jest obecnie prawie pod każdym względem ściśle związana z brytyjską W.A.A.F. Postanowienia zawarte w projekcie rozkazu organizacyjnego P.S.K., choć znacznie zmodyfikowane na nasz wniosek, miałyby ciągle jeszcze znaczenie raczej teoretyczne dla L.S.K. Nawet z chwilą usamodzielnienia się od W.A.A.F., co zgodnie z porozumieniem z Air Ministry ma nastąpić po uzyskaniu przez nas 1500 wyszkolonych całkowicie ochotniczek - Lotnicza Służba Kobiet będzie od pewnego stopnia związana z tą instytucją, względnie wykorzystywać będzie jej urządzenia, przepisy, warunki służby, programy wyszkolenia i zwyczaje, które okazały się celowe i dobre. Ponadto służba ta w Siłach Powietrznych oparta musi być na zupełnie innych zasadach organizacyjnych, niż w innych rodzajach Siły Zbrojnej.

3. Stawiam następujące wnioski co do zakresu działania, organizacji i zadań Pomocniczej Służby Kobiet w Siłach Powietrznych:

- a/ jeżeli chodzi o nazwę to proponuję przyjąć nazwę "Lotnicza Służba Kobiet" /skrót L.S.K./ a nie "Pomocnicza Lotnicza Służba Kobiet". Jak wynika z następujących punktów - służba kobieca ma raczej charakter zastępczy a nie pomocniczy. Dlatego wydaje mi się, że słowo "pomocnicza" jest użyte niewłaściwie.
- b/ Celem Lotniczej Służby Kobiet jest zastąpienie żołnierzy PSP. w pewnych etatowych specjalnościach i funkcjach, dających się zastąpić przez kobiety, a to dla umożliwienia pełniejszego wykorzystania posiadanego zasobu żołnierzy dla innych celów.
- c/ Zastąpienie żołnierzy P.S.P. przez L.S.K. może mieć miejsce w jednostkach i w dowództwach jednostek, nie przeznaczonych do działań ruchomych a mianowicie w:
  - Dowództwach i instytucjach centralnych,
  - Stałych Portach Lotniczych,
  - jednostkach bojowych przeznaczonych do operowania z lotnisk stałych,
  - Ośrodkach szkolnych i szkołach,
  - jednostkach łączności i służb o charakterze stałym i półstałym,
  - różnych zakładach i instytucjach lotniczych o charakterze stałym.
- d/ Ilość specjalności w jakich może być szkolony personel L.S.K. jest zmienna. Zależy to z jednej strony od potrzeb wynikających z organizacji i etatów, a z drugiej od tego czy funkcja w danej specjalności może być wykonywana przez kobiety. Podaję, że obecnie w WAAF. jest 76 specjalności, zaś dla LSK. przyznano już 38 specjalności, przyczym ilość ta w najbliższym czasie ma być rozszerzona. Specjalne przepisy /proporcjonalny klucz/ regulują, jaka ilość w danej specjalności i w tej samej jednostce może być wykorzystana przez mężczyzn oraz przez kobiety. Proporcja ta jest zmienna w zależności od charakteru jednostki i rodzaju specjalności.

- e/Lotnicza Służba Kobiet tworzy integralną część Polskich Sił Powietrznych. W związku z tym personel LSK. powinien być traktowany pod względem służby na równi z całością Sił Powietrznych. Szereg różnic natury administracyjnej, praw i obowiązków wynika wyłącznie z odrębności LSK. i z faktu, że to jest ochotnicza służba kobieca. Aż do czasu usamodzielnienia się obowiązują dla LSK. warunki przyjęte w brytyjskim WAAF.
- f/Na czele Lotniczej służby Kobiet stoi Komendantka LSK. - bezpośrednio podlega Dowódcy Sił Powietrznych.
- g/Wyszkolenie podstawowe przechodzą ochotniczki w Ośrodkach Wyszkożenia organizowanych przez LSK. Aż do czasu usamodzielnienia się LSK. wyszkolenie ochotniczek odbywa się: wstępne - w Ośrodkach Wyszkożenia PSWK. oraz właściwe - w Ośrodkach Wyszkożenia brytyjskiej WAAF.
- h/Po ukończeniu wyszkolenia podstawowego, część ochotniczek przechodzi wyszkolenie specjalne a część jako "bez spec." odchodzi do jednostek organizacyjnych Sił Powietrznych. Ilość ochotniczek, skierowywanych na szkolenie w specjalnościach, uzależniona jest od ilości wolnych etatów w danej specjalności. Ponadto odgrywają rolę w wyborze specjalności: zdolności wrodzone, zawód cywilny ochotniczek, przysługujące jej prawo wyboru oraz wynik egzaminu sprawdzającego /test/.
- i/Przydział ochotniczek do jednostek organizacyjnych Polskich Sił Powietrznych /patrz pkt. 3 "o"/ zarówno "bez spec." jak i po wyszkoleniu w specjalnościach, odbywa się w grupach, liczących od kilku aż do kilkuset ochotniczek
- j/Do każdej grupy ponad 50 ochotniczek przydzielony jest jeden oficer LSK. Jeśli w danej jednostce organizacyjnej LSK. znajduje się kilku oficerów LSK. najstarsza z nich jest dowódcą /seniorem/ danego pododdziału LSK.
- k/personel LSK. przydzielony do danej jednostki organizacyjnej Sił Powietrznych podlega:
- pod względem fachowym - danemu dowódcy pododdziału względnie sekcji jednostki organizacyjnej P.S.P.,
  - pod każdym innym względem - dowódcy /seniorowi/ pododdziału LSK.
- l/Uprawnienia dyscyplinarne w stosunku do personelu LSK. w jednostce organizacyjnej P.S.P. posiadają jedynie:
- Dowódca /senior/ pododdziału LSK.
  - Polski Dowódca /Senior/ Stacji.
- Najwyższym przełożonym dyscyplinarnym w stosunku do całości LSK. jest Dowódca Polskich Sił Powietrznych. Pewien zakres uprawnień dyscyplinarnych, ściśle związany z kobiecym charakterem tej służby, przelewa on na Komendantkę LSK. Powyższe postanowienia obowiązować będą z chwilą usamodzielnienia. Obecnie obowiązują przepisy dyscyplinarne, stosowane w brytyjskim WAAF.
- m/Personel LSK. dzieli się na:
- Oficerów LSK.,
  - podoficerów LSK.
  - ochotniczki LSK.
- Nazwy stopni dla oficerów, podoficerów i ochotniczek oraz oznaki tych stopni obowiązują te same, co dla żołnierzy PSP., jedynie zamiast nazwy "szeregowiec", proponuję przyjąć nazwę "ochotniczka" a zamiast "st. szeregowiec" - "st. ochotniczka". Jestem przeciwny wprowadzaniu odmiennych nazw i oznak stopni w LSK. niż te, które posiadają żołnierze w PSP. Skomplikowałoby to bardzo tytułowanie zwłaszcza, że pracują one na tych samych funkcjach etatowych co żołnierze PSP, oraz utrudniłoby zaopatrzenie przy specjalnych oznakach w obecnej naszej sytuacji pobytu poza Krajem.
- n/Podstawowym warunkiem uzyskania stopnia oficerskiego jest ukończenie z pomyślnym wynikiem kursu szkoły oficerskiej, specjalnie zorganizowanej dla LSK.
- o/Do uzyskania stopni podoficerskich od stopnia plutonowego /Cpl./ i wyżej ochotniczki muszą przejść odpowiedni kurs podoficerski, a mianowicie:
- i/dla ochotniczek, które uzyskały specjalność "admin.",
  - ii/oraz osobny dla podoficerów specjalistów /już po uzyskaniu przez nie stopni podoficerskich w różnych specjalnościach/.
- p/Mianowanie na pierwszy stopień oficerski oraz awanse na dalsze stopnie oficerskie zarządza Naczelny Wódz na wniosek Dowódcy Sił Powietrznych.
- r/Awanse ochotniczek do stopnia kaprała /LAC/ przeprowadza polski Dowódca /Senior/ Stacji na wniosek D-cy /Seniora/ pododdziału LSK., na podstawie opinii fachowych dowódców, przyczym obowiązują te same przepisy, co szeregowych personelu ziemnego PSP.

A-XII.1/45

15

- 3 -

s/Awanse dla stopnia plutonowego /Cpl./ oraz wyższych stopni przeprowadza Komendant Bazy Sił Powietrznych /Wydział Administracji Stanów/ na wniosek Polskich Dowódców /Seniorów/ Stacji w ramach wolnych etatów w danych specjalnościach.

UWAGA: Postanowienia ad r/ i s/ weszłyby w życie z chwilą usamodzielnienia się LSK. Narazie obowiązuje procedura WAAF.

t/Prawo bezpośredniego meldunku: proponuję aby postanowienie to, które zawarte jest w § 26 projektu rozkazu organizacyjnego PSK, pozostawić nadal w mocy. Mimo, że sprzeciwia się ono ogólnym zasadom składania meldunków w Siłach Zbrojnych, jednak w konkretnym wypadku jest ono podyktowane konsekwencjami, wynikającymi z odmienności płci i przewidziane jest również w przepisach służbowych brytyjskiej WAAF.

I-SZY ZASTĘPCA DOWÓDCY SIŁ POWIETRZNYCH

S. Karpieński,
plk. pil.

AP

Otrzymuje do wiadomości:
Oddział Organizacyjny Sztabu

KABINET NACZELNEGO WODZA		
PUNKT TAJNE JAWNE		
Dnia... 1 ... mca... 6	Za: [signature]	
..... 498 /rok. 1944		
Zal. 1		

SZTAB NACZELNEGO WODZA
SZEFE ŁACZNOŚCI WOJSKA

L.dz. 761/Tjn.Łącz.I.44.
Londyn, dnia 31 maja 1944.

A.XII.1/45
T a j n e

16

478/44

SZEF GABINETU NACZELNEGO WODZA

Na L.dz. 478/GNW/44.

Całkowicie podzielaam zastrzeżenia dotyczące stwarzania przy M.O.N. centralnych władz P.S.K. dla wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych.

Jednocześnie wysuwam kwestje, które powinny być moim zdaniem, uregulowane w Rozkazie Organizacyjnym P.S.K., a mianowicie :

- 1/ Kto planuje i reguluje podział kontyngentu ochotniczek P.S.K. na poszczególne rodzaje Sił Zbrojnych ?
- 2/ W jaki sposób zostaną ustalone kompetencje poszczególnych fachowych szefów w odniesieniu do poszczególnych służb P.S.W.K. ?

Proponowane w pktcie 16. projektu, służby P.S.K. muszą być kierowane przez fachowe Oddziały i Szefstwa Szt.N.W. wzgl. M.O.N., do których kompetencji powinno należeć :

- ustalenie potrzeb w zakresie danej służby,
- opracowywanie wytycznych szkolenia,
- podział wyszkolonego personelu.

Kompetencje te powinny być wyraźnie sprecyzowane i powinien być ustalony tryb współpracy Komendy P.S.W.K. z poszczególnymi Szefami fachowymi.

Pominięcie tych kwestyj w Rozkazie Organizacyjnym P.S.K. może doprowadzić do nieracjonalnego podziału elementu P.S.K. i przypadkowości użycia. Fachowe planowanie tych spraw jest, moim zdaniem, zagadnieniem podstawowym, zwłaszcza w obecnym stadium organizacyjnym.

Ujęcie tej sprawy proponowane w pktcie 14. projektu, jest zbyt ogólne i niewystarczające.

GABINET NACZELNEGO WODZA		
AKTA TAJNE TAJNE		
Data	1 maja 6	Za dnia
	478 / rok. 1944	
Zal		

Szef Łączności

Cepa
T C E P A /
płk. dypl.

SZTAB NACZELNEGO WODZA

A. XII - 1/45

478/44

ODDZIAŁ ORGANIZACYJNY
L.dz. 658/Tjn.Org./44.
Londyn, dn. 2/ czerwca 1944 r.

SZEF GABINETU NACZELNEGO WODZA

w miejscu.

Projekt rozkazu organizacyjnego
P.S.K. - uwagi.

Na L.dz. 478/G.N.W./44, z dn. 17.V.b.r.

Do projektu organizacji P.S.K., opracowanego przez M.O.N., podaję następujące uwagi:

- 1/ Organizacja P.S.K. winna odpowiadać postulatom ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, która normuje wojskową służbę pomocniczą. Stosownie do ustawy służba ta ma być pełniona na równi ze służbą zasadniczą /rezery i posp.ruszenia/ w ramach organizacyjnych Wojska, Marynarki Wojennej i Lotnictwa /art.2/.

Stąd też nie może istnieć odrębny korpus P.S.K. wspólny dla całości S.Z.; służba pomocnicza winna dzielić się na:

- Pom. Wojskową Służbę Kobiet	-	w Wojsku
- " Morską	"	w Marynarce
- " Lotniczą	"	w Lotnictwie.

Ponadto, utworzenie odrębnego korpusu P.S.K., wspólnego dla całości Sił Zbrojnych, byłoby "novum" organizacyjnym dotąd nigdzie niespotykanym, niema bowiem i nie mogą istnieć "żołnierze Sił Zbrojnych", - są tylko "żołnierze Wojska, Marynarki i Lotnictwa".

- 2/ Ze względu na swój specyficzny i odrębny charakter każda z 3-oh części Sił Zbrojnych zawsze będzie w mniejszym lub większym stopniu autonomiczna. Ponadto, w warunkach obecnych P.S.K. w naszym Lotnictwie jest ściśle zespolona z W.A.A.F. bryt. To samo dotyczy, w nieco mniejszym stopniu P.S.K. Morskiej w odniesieniu do bryt. W.R.E.N.

W tych warunkach centralizowanie zagadnień P.S.K. w postaci wspólnej Komendy Głównej wydaje się nierealne i niezyciowe. Każdy z rodzajów P.S.K. powinien być jak najbardziej autonomiczny.

Ze względu na specyficzny charakter każdego z rodzajów Sił Zbrojnych i powiązania P.S.K. morskiej i lotniczej z odpowiednimi organizacjami brytyjskimi uważam za niemożliwe, by sprawy wyszkolenia P.S.K. mogły być prowadzone centralnie przez wspólną Komendę Główną, jak to ujmuje projekt M.O.N.

Niewątpliwie istnieją zagadnienia wspólne dotyczące całości P.S.K. Będą one jednak głównie natury administracyjnej, jak zwalnianie a szeregów, sprawy zasiłków, rent inwalidzkich, praw emerytalnych i t.p. Dla załatwienia tych spraw wystarczy odpowiedni Wydział M.O.N.

- 3/ Z charakteru służby pomocniczej, tak jak go precyzuje ustawa wynika, że służba P.S.K. nie może być pełniona w jednostkach walczących polowych oraz na stanowiskach wymagających dużego wysiłku fizycznego.

Podobnie przewidziane jest użycie P.S.K. w Siłach Zbrojnych Brytyjskich, t.j. w jednostkach terytorialnych /Static Units/, krajowych /o.p.l./ oraz jednostkach etapowych nie niżej szczebla Armii, kobiety nie mogą być kierowniczymi samochodów ciężarowych powyżej 3 ton i t.p.

W myśl art.105. Ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym pomocnicza służba ma być pełniona w działach obrony plotniczej i p.gaz., wartowniczej, łączności, technicznej, przeciwpożarowej, sz. zdrowia, transportowej, biurowej oraz każdej innej potrzebnej dla celów obrony Państwa. Ponieważ w międzyczasie powstały nowe rodzaje służb, w których P.S.K. mogłyby być użyte, jak służba meteorologiczna, radiolokacji i t.p. w projekcie w pkt. II.2. pozostawiono rozporządzeniu Min. Obrony Narodowej szczegółowe ustalenie działów, w których żołnierze kobiety mogą pełnić służbę.

- 4/ Ze względu na analogię do odpowiednich organizacji brytyjskich /A.T.S., W.R.E.N., W.A.A.F./można w zasadzie przyjąć odznaki i nazwy stopni żołnierzy P.S.K. takie same, jakie obowiązują w danej części Sił Zbrojnych.- Nie wynika z tego, że oficerowie i podoficerowie P.S.K. nabywają automatycznie te same prawa co żołnierze służby stałej, wzgl. zasadniczej.

Stosownie do ustawy o powszechnym obow.wojskowym pomocnicza służba istnieje tylko na czas mobilizacji i wojny, stąd też status prawny oficerów P.S.K. winien być zbliżony do oficerów czasu wojny.-

- 5/ Zeby nie stwarzać "państwa w państwie" uważam za konieczne podkreślenie w rozkazie organizacyjnym, że Komenlantki P.S.K. wszelkie zarządzenia wydają w imieniu swych bezpośrednich przełożonych. Uważam to za bardzo istotne, by zapobiec wszelkim tendencjom wyodrębniania się organizacji P.S.K. poza ramy organizacyjne Sił Zbrojnych. Tendencje te przebijają choćby nawet w projekcie M.O.N. w dążności do tworzenia odrębnego, samodzielnego korpusu P.S.K.

Również na szczeblach niższych musi istnieć podległość organów kierowniczych P.S.K. doom Wojska, Marynarki i Lotnictwa odpowiednich szczebli.

- 6/ Nie wysuwam zastrzeżeń co do prawa składania bezpośrednich meldunków, gdyż zasada ta przyjęta jest w analogicznych organizacjach brytyjskich.
- 7/ Zaznaczam, że projekt rozkazu jest tylko ramowym ujęciem zagadnienia; po zatwierdzeniu projektu muszą być wydane szczegółowe przepisy dotyczące:

- warunków mianowania oraz praw i obowiązków oficerów i podoficerów P.S.K.
- umundurowania,
- uposażenia i t.d.

Załączam projekt organizacji P.S.K. przeredagowany w myśl powyższych

uwag.-

1 zał.

I. ZASTĘPCA SZEFA SZTABU NACZ.WODZA

Sulisławski

SULISŁAWSKI
Płk.dypl.

GABINET NACZELNEGO WODZA	
AKTA TAJNE JAWNE	
Dnia.....	21. czerw.
L.....	448 / rok 1944
Zal.....	1

NACZELNY WÓDZ

L. dz. /GNW/44.

Londyn, dnia 6. 44.

A - XII - 1/45

19

478/44

PAN MINISTER OBRONY NARODOWEJ

W ślad za tut. L. dz. 461/GNW/tjn. 44. z dnia 10. 5. 1944 r., komunikuję Panu Generalowi, że nie zgadzam się na przedstawiony mi projekt rozkazu organizacyjnego P.S.K., a to z następujących powodów:

1. Organizacja P.S.K. musi odpowiadać wymaganiom ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, która normuje wojskową służbę pomocniczą. Zgodnie z art. 2. tej ustawy służba P.S.K. winna być pełniona narówni ze służbą zasadniczą /rezerwy i pospolitego ruszenia/ w ramach organizacyjnych wojska.

Nie może więc istnieć odrębny korpus P.S.K. wspólny dla całości sił zbrojnych. Służba pomocnicza winna dzielić się na :

- Pomocnicza Służba Wojskowa Kobiet	- w wojsku,
- Pomocnicza Morska Służba Kobiet	- w mar. woj.,
- Pomocnicza Lotnicza Służba Kobiet	- w lotnictwie.

Utworzenie odrębnego korpusu P.S.K. wspólnego dla całości sił zbrojnych byłoby ponadto organizacją nigdzie nie spotykaną /nie ma bowiem żołnierzy "sił zbrojnych", - są natomiast żołnierze wojska, marynarki wojennej i lotnictwa/ i niezgodną z organizacją w wojsku brytyjskim, z którą jesteśmy chwilowo związani. W wojsku brytyjskim pomocnicze grupy służby kobiet /wojsko, marynarka, lotnictwo/ są autonomiczne i podlegają służbowo przełożonym poszczególnych części sił zbrojnych.

Pomocnicza Służba Kobiet posiada w poszczególnych częściach sił zbrojnych specjalny zakres działania i odmienną specjalizację a ilość spraw wspólnych jest stosunkowo niewielka i dotyczy tylko takich zagadnień jak: uzupełnienia, przysposobienia, wykszolenia wstępnego oraz spraw, wynikających z różnicy płci.

2. Centralizowanie w chwili obecnej zagadnień P.S.K. w postaci wspólnej komendy głównej wydaje się nierealne. Ze względu na specyficzny i odrębny charakter każda z tych trzech części sił zbrojnych jest w większym lub mniejszym stopniu autonomiczna, zwłaszcza w obecnych warunkach. Niemożliwym jest np. by sprawy wykszolenia P.S.K. w marynarce i lotnictwie mogły być prowadzone centralnie przez wspólną komendę główną jak to ujął projekt M.O.N., która poza tym dla sprostania zadaniom fachowego kierownictwa nad całością musiałaby posiadać personel fachowy poszczególnych części sił zbrojnych.

Niewątpliwie istnieją zagadnienia wspólne dotyczące całości P.S.K. Będą one jednak głównie natury administracyjnej, jak zwalnianie z szeregów, sprawy zasiłków, rent inwalidzkich, sprawy emerytalne itp. Dla załatwienia tych spraw należałoby utworzyć odpowiedni Wydział w Min. Obrony Narodowej.

3. Komendantka P.S.K. w wojsku może podlegać Ministrowi Obrony Narodowej z równoczesnym pełnieniem funkcji Szefa Wydziału P.S.K.

4. Nie wysuwam zastrzeżeń co do prawa składania bezpośrednich meldunków w pewnych określonych sprawach, gdyż zasada ta przyjęta jest w analogicznych organizacjach brytyjskich.

5. Zaznaczam, że projekt rozkazu jest tylko ujęciem zagadnienia; po zatwierdzeniu projektu muszą być wydane szczegółowe przepisy dotyczące:

- warunków mianowania oraz praw i obowiązków oficerów i podoficerów P.S.K. Stosownie do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym pomocnicza służba istnieje tylko na czas mobilizacji i wojny, stąd też status oficerów P.S.K. winien być zbliżony do oficerów czasu wojny;
- umundurowania /można w zasadzie oznaki stopni żołnierzy P.S.K. przyjąć takie same, jak obowiązują żołnierzy sił zbrojnych. Nie wynika z tego, że oficerowie i podoficerowie P.S.K. nabywają automatycznie te same prawa co żołnierze służby stałej wzgl. zasadniczej/;
- uposażenia i t. p.

Załączam projekt organizacji P.S.K. przeredagowany w myśl powyższych uwag i treści omówionej z Szefem Sztabu N.W., Szefem Kierownictwa Marynarki Wojennej i Dowódcą Sił Powietrznych.

1 zał.

NACZELNY WÓDZ

S O S N K O W S K I

General Broni.

TAJNE

SZEFSZ GABINETU NACZELNEGO WODZA

L. dz. 478 /G/W/44.
Londyn, dnia 17. 5. 44 r.

Według rozdzielnika.

/Generalowi, Pułkownikowi/
Przedstawiam Panu Admiralowi /projekt ministra/
Obrony Narodowej organizacji Pomocniczej Służby Kobiet, z prośbą o wyrażenie swojej opinii.

Jednocześnie melduję, że Naczelny Wódz jest zasadniczo przeciwny stwarzaniu przy Ministerstwie Obrony Narodowej odrębnego korpusu P.S.K. dla całości Sił Zbrojnych, a to z następujących powodów:

1. byłąby to organizacja całkowicie nowa - nie znana np. w wojsku brytyjskim, gdzie poszczególne grupy Pomocniczej Służby Kobiet /wojsko, marynarka, lotnictwo/ są autonomiczne i podlegają służbowo przełożonym poszczególnych części sił zbrojnych;
2. Pomocnicza Służba Kobiet posiada w poszczególnych częściach sił zbrojnych rozmaity zakres działania i odmienną specjalizację, a ilość spraw wspólnych jest stosunkowo niewielka i dotyczy zagadnień: uzupełniania, przysposobienia, wyszkolenia wstępnego oraz spraw, wynikających z różnicy płci;
3. instytucja Komendantki Głównej jest właściwie instancją zbędną, której stworzenie doprowadziłoby w skutkach do szeregu niepotrzebnych komplikacji w dowodzeniu, jak np.:

a/ sprawa inspekcjonowania z ramienia Ministra w stosunku do przełożonych poszczególnych części sił zbrojnych;

b/ sprawozdawczość powijająca ustalone w siłach zbrojnych szczeble dowodzenia i t. p.

4. nastąpiłaby nadmierne rozbudowa Komendy centralnej P.S.K., która aby sprostać zadaniom fachowego kierownictwa nad całością musiałaby posiadać personel fachowy poszczególnych części sił zbrojnych.

W istocie niezbędną wydaje się jedynie w M.O.N. Wydział dla referowania zagadnień wspólnych, ewent. z prawem wizytacji.

Proszę Pana . . . . . o nadesłanie opinii w terminie do dnia 1.VI.br. z jednoczesnym postawieniem wniosków co do zakresu działania, organizacji oraz zadań Pomocniczej Służby Kobiet w wojsku, marynarce i lotnictwie. -

Rozdzielnik:

zał. 1.

Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej

Dowódca Sił Powietrznych

I-szy Zastępca Szefa Sztabu N.W.

Szef Łączności Sztabu N.W.

SZEFSZ GABINETU NACZELNEGO WODZA

 BOGUSZEWICZ
 Płk. dypl. obs.

A.XII.1/45

22

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ
BIURO OGOLNO-ORGANIZACYJNE

L. dz. /Tj./Mob.Org./44.
 Londyn, dnia 6.1944 r.

Pomocnicza Służba Kobiet -
 organizacja.

Według rozdzielnika.

Na podstawie § 379 rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o Powszechnym Obowiązku Wojskowym /Dz.U.R.P.Nr.20. z dnia 17.3.1939 r.poz.131/ oraz w porozumieniu z Naczelnym Wodzem - ustaliam następującą organizację Pomocniczej Służby Kobiet w Siłach Zbrojnych na czas pobytu poza granicami Państwa :

I. ORGANIZACJA I NAZWY.

1. Pomocnicza Służba Kobiet w Siłach Zbrojnych dzieli się na :

Pomocniczą Wojskową Służbę Kobiet /skrót: P.S.W.K./	- w Wojsku,
Pomocniczą Morską Służbę Kobiet /skrót: P.M.S.K./	- w Mar.Wpjennej,
Pomocniczą Lotniczą Służbę Kobiet /skrót: P.L.S.K./	- w Lotnictwie.

2. Na czele poszczególnych rodzajów Pomocniczej Służby Kobiet stoją:

w Wojsku	- Komendantka Pomocniczej Wojskowej Służby Kobiet,
w Marynarce Woj.	- Komendantka Pomocniczej Morskiej Służby Kobiet,
w Lotnictwie	- Komendantka Pomocniczej Lotniczej Służby Kobiet.

Organami pracy Komendantek są Komendy: P.S.W.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.

3. Żołnierze, jednostki organizacyjne i władze P.S.K. podlegają pod każdym względem przełożonym w Polskich Siłach Zbrojnych, którym zostały podporządkowane bądź to niniejszym rozkazem, bądź też innymi szczególnymi rozkazami, za wyjątkiem spraw zastrzeżonych dla Ministra Obrony Narodowej.

4. Komendantka P.S.W.K. podlega albo Ministrowi Obrony Narod. albo temu przełożonemu, któremu zostanie podporządkowana w zależności od sytuacji organizacyjnej.

Komendantka P.M.S.K. podlega Szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.

Komendantka P.L.S.K. podlega Dowódcy Sił Powietrznych.

5. Nadaje uprawnienia dyscyplinarne dowódcy pułku Komendantkom P.S.W.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.

6. Ustanawiam w Ministerstwie Obrony Narodowej Wydział Pomocniczej Służby Kobiet, którego zadaniem będzie koordynowanie wspólnych spraw, dotyczących P.S.W.K., P.M.S.K. i P.L.S.K., a w szczególności referowanie Ministrowi Obrony Narodowej tych wszystkich zasadniczych spraw, których załatwienie leży w kompetencji Ministra Obrony Narodowej na podstawie statutu M.O.N.

Składy osobowe Wydziału P.S.K. Min.Obr.Narod. oraz Komend P.S.W.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. zostaną ustalone oddzielnymi rozkazami.

II. ZAKRES PRACY.

1. Do zakresu działania Komend P.S.W.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. należą sprawy:

- gospodarki personelem /ewidencja, opiniowanie itp./ w ramach posiadanych uprawnień i zgodnie z obowiązującymi w Siłach Zbrojnych przepisami, w porozumieniu z zainteresowanymi przełożonymi;
- podstawowego wykształcenia i wychowania żołnierskiego;
- nadzór i kontrola nad warunkami służby, życia i zachowania się żołnierzy kobiet w służbie i poza służbą;

./.

- studia nad organizacją służb kobiecych w siłach zbrojnych Aliantów i państw obcych;
- inicjatywa, opiniowanie i współdziałanie we wszystkich innych sprawach dotyczących Pom. Służby Kobiet.

Zarządzenia wydają Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. w imieniu przełożonych, którym zostały podporządkowane w myśl pkt. I. 4. niniejszego rozkazu.

2. Żołnierze P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. mogą być używani do służby zasadniczo w jednostkach terytorialnych i tyłowych /nie włączających bezpośrednio w polu/ i na funkcjach możliwych do wykonania z punktu widzenia sił fizycznych.

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej ustali w szczególności te bronie i służby, w których zależnie od potrzeb i specjalności, wynikających z organizacji Sił Zbrojnych, mogą pełnić służbę żołnierze P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.

3. Żołnierze kobiety pełniące służbę w różnych działach służb Polskich Sił Zbrojnych mogą być zorganizowane:

- a/ jako jednolite zwarte jednostki P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K. /np. kompanie transportowe, łączności itp./,
- b/ jako zespoły o różnej sile /drużyna, pluton wzgl. równorzędne/, wchodzące w skład etatowy jednostek organizacyjnych Wojska, Marynarki wojennej wzgl. Lotnictwa.

Organizacja jednostek jednolitych opiera się w miarę możliwości na organizacji podobnych jednostek Wojska, Marynarki i Lotnictwa.

W organizacji jednostek mieszanych - etaty wskazują ile oraz jakie funkcje mogą być zastąpione przez kobiety.

Przy opracowywaniu organizacji jednostek mieszanych obowiązują, w miarę możliwości, następujące zasady:

- użycie żołnierzy kobiet w zespołach pod dowództwem oficerów wzgl. podoficerów kobiet i unikanie tam, gdzie to z zasady jest możliwe, indywidualnych jednostkowych etatów,
- określenie stosunku zmienności tam, gdzie to potrzebne ze względu na charakter pełnionej służby /np. 3 żołnierzy kobiet kierowców zamiast 2 żołnierzy mężczyzn kierowców itp./.

III. PODZIAŁ NA STOPNIE.

1. Żołnierze P.S.W.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. dzielą się na:

- oficerów,
- podoficerów,
- szeregowców.

2. Wprowadzam dla stopni oficerów, podoficerów i szeregowców w P.W.S.K. i P.L.S.K. odznaki te same, jakie obowiązują w Wojsku i Siłach Powietrznych.

3. Ustalam nazwy stopni oficerów, podoficerów i szeregowców w P.W.S.K. i P.L.S.K. - jak następuje:

- st. inspektorka	- odpowiada stopniowi pułkownika
- inspektorka	- " " podpułkownika
- mł. inspektorka	- " " majora
- kapitan	- " " kapitana
- porucznik	- " " porucznika
- podporucznik	- " " podporucznika
- chorąży	- " " chorążego
- st. sierżant	- " " st. sierżanta
- sierżant	- " " sierżanta
- plutonowy	- " " plutonowego
- kapral	- " " kaprala
- st. ochotniczka	- " " st. szeregowca
- ochotniczka	- " " szeregowca.

4. Ustalam nazwy stopni oficerów, podoficerów i marynarzy P.M.S.K. jak następuj :

- st. inspektorka	- odpowiada stopniowi	komandora
- inspektorka	- " "	komandora poru cznika
- mł. inspektorka	- " "	komandora pporuczника
- st. oficer	- " "	kapitana mar.
- oficer	- " "	poruczника mar.
- mł. oficer	- " "	podporuczника mar.
- st. podoficer	- " "	st. bosmana
- podoficer	- " "	st. marynarza
- st. marynarz	- " "	st. marynarza
- marynarz	- " "	marynarza,

5. Wprowadzam dla stopni oficerów P.M.S.K. odznaki stopni podobne jak dla oficerów Marynarki Wojennej z tym, że galon tworzy rond zamiast kółka na rękawach, wzgl. naramiennikach,

Wprowadzam dla stopni podoficerów i marynarzy P.M.S.K. odznaki te same jakie obowiązują w Marynarce Wojennej.

6. Umundurowanie żołnierzy P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. regulują oddzielne przepisy.

IV. NADANIE STOPNI.

1. Warunki mianowania oficerami P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. zostaną określone przez Naczelnego Wodza.
2. Warunki awansów podoficerów i szeregowców P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. zostaną określone oddzielnymi rozkazami.

V. UPOSAZENIE.

Uposażenie, żołd i inne należności osobowe żołnierzy P.W.S.K. /P.M.S.K. i P.L.S.K./ regulują na czas pobytu Sił Zbrojnych poza granicami Państwa oddzielne przepisy.

VI. INSPEKCJE I PRAWO BEZPOŚREDNIEGO MELDUNKU.

1. Celem ustalenia odpowiednich warunków służby i życia żołnierzy P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K., wynikających z odmienności płci, przysługuje Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. prawo inspekcji.

Inspekcja może być przeprowadzona za zgodę właściwych przełożonych, a zainteresowany dca jednostki ma być dostatecznie wcześniej powiadomiony o zamiarze przeprowadzenia inspekcji.

W inspekcji może brać udział, na wniosek Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. delegatka Wydziału P.S.K. Min. Obrony Narod.

Inspekcja ma być przeprowadzona w sposób nie naruszający w niczym normalnego toku służby w jednostce.

W czasie przeprowadzania inspekcji przysługują Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. prawa przełożonego w stosunku do żołnierzy P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. bez wkraczania w kompetencje właściwego przełożonego jednostki.

W szczególności, przysługują Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. w tym wypadku uprawnienia dyscyplinarne z pominięciem właściwego przełożonego dyscyplinarne, wynikające z art. 7. pkt. 1. przepisów dyscyplinarnych dla Sił Zbrojnych.

W wyniku inspekcji mogą Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. wydać zarządzenia w ramach swoich uprawnień lub jeżeli konieczne, zarządzenia przekraczają posiadane uprawnienia - złożyć odpowiednie wnioski zainteresowanemu przełożonemu jednostki.

Raport o przeprowadzonej inspekcji przedstawiają Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. :

- w Wojsku - temu przełożonemu, któremu Komendantka P.W.S.K. została podporządkowana,
- w Marynarce Woj. - Szefowi Kierownictwa Mar. Wojennej
- w Lotnictwie - Dowódcy Sił Powietrznych,

Odpis raportu przesyłają Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. do Wydziału P.S.K. Min. Obrony Narod.

2. W sprawach warunków pracy i warunków życia oraz zachowania się żołnierzy kobiet każdy oficer P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. ma prawo składania meldunków z pominięciem bezpośrednich przełożonych w Wojsku, Marynarce Wojennej i Lotnictwie do swych przełożonych P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.

Meldunek taki ma prawo złożyć, o ile stwierdzi, że sprawy te nie są należycie uregulowane, a wszelkie możliwości w kierunku załatwienia sprawy z właściwym przełożonym jednostki w Wojsku, Mar. Wojennej i Lotnictwie zostały wyczerpane bez rezultatu.

O złożeniu takiego meldunku właściwy przełożony jednostki w Wojsku, Mar. Wojennej i Lotnictwie musi być zawiadomiony na piśmie.

Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. w powyższych sprawach mają prawo bezpośredniego meldunku u swych przełożonych wymienionych w pktcie I. 4/ niniejszego rozkazu.

VII. ZARZĄDZENIA RÓŻNE.

Na czas pobytu Polskich Sił Zbrojnych poza granicami Państwa, mogą niektóre punkty niniejszego rozkazu ulec zawieszeniu.

W pierwszym rzędzie dotyczy to może:

- a/prawa bezpośredniego meldunku w tych wypadkach, gdy procedura u Aliantów nie przewiduje tego rodzaju meldunku,
- b/prawa inspekcji dokonywanych przez Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. w tych wypadkach, gdy inspekcja taka wymagałaby specjalnych starań o zezwolenie władz alianckich,
- c/podstawowego wyszkolenia, które w pewnych wypadkach może być prowadzone przez władze alianckie.

VIII. UNIEWAZNIENIE POPRZEDNIEJ ORGANIZACJI.

Unieważniam dotychczasową organizację P.S.K., ogłoszoną w Dz. Rozk. Tjn. Nr 1/43. oraz wszelkie inne sprzeczne z niniejszym rozkazem - rozkazy i zarządzenia. -

MINISTER OBRONY NARODOWEJ

KUKIEL

General Dywizji,

Rozdzielnik;

A-XII.1/45

26

NACZELNY WÓDZ

L. dz. 461 /GTM/44. 9j

Londyn, dnia 10. 5. 44 r.

461
/ 44

PAN MINISTER OBRONY NARODOWEJ

W związku z projektem "Rozkazu organizacyjnego P.S.K.", przesłanego mi do aprobaty dnia 22. kwietnia br. spieszę donieść Panu Ministrowi, że nie mogę wyrazić mej zgody na powyższy projekt w obecnym jego brzmieniu.

Uwagi swoje prześlę w najbliższym czasie po dokładnym przestudiowaniu projektu i porozumieniu się z zainteresowanymi instancjami Sił Zbrojnych. -

NACZELNY WÓDZ

MS.

SOSNKOWSKI

General Broni.

A. XII. 1/45

27

Pani Minister Obrony Narodowej

W związku z projektem Rozkazu organizacyjnego P.S.K., przedstawiam
do aprobacji Pani 22 kwietnia 1935 r. Pani Ministerze z moją
prośbą o wyrażenie zgody na powyższy projekt w zakresie jego brzmienia.
Wszystko powyższe w najkrótszym czasie po otrzymaniu przedstawionego projektu
i porównaniu go z uwagami Pani Ministerki z dnia 24 kwietnia 1935 r.

A.XII.1/45

2)

28

act 25 : 26

regulacje do tego funkcji wicaryi przewidziane w art. 26

4. sprawozdanie wicaryusza - parsona wicaryusza oficjalnie w sprawie technicznej,
 dowodząca techniczną, w sprawie technicznej. Wzrost - oraz funkcji wicaryusza

4. sprawozdanie wicaryusza z OPL, dowodząca techniczną, admin. gospod. i oficjalnie

- tak aby każdy wicaryusza w sprawie technicznej były w sprawie technicznej

Archives References: A.XII.1/45

A-XII.1/45 1 29

ad 2 ^{popis} Poca jednostky korpus P.S.K.

ad 4 } Abych to zjednotil celkem novu numeraci a vyhledal bytost
ad 5 } sline pomozelna Mady PSK vs ustanovene i polozky skutku
~~ponajistat~~ ~~pretraziti~~ ~~ponajistat~~ ~~skutku~~ 5.2. - ystnie vants
 se skusny mady p. 3. i p. 8.

Skla Kromendath skla PSK ja i mdrany sklas - vytrazny
 Wywod u dl. O. N. zapomnyj gromy PSK wale kromendath
 vytrazny - p. 12.

Tu oice palky 5 i 9 vs sklas a ^{sklas} sklas covary a palky
 10, 11, 25, 26, 27.

ad 16 wale mdrany sklas

ad 19 najlapyj gromy to co ustaliti vs ja u APN sklas gromy 1° PSK.

A. XII. 1/45

NACZELNY WODZ .

L.dz. ....
Londyn, dnia maja 1944 r.

*V prony o rozglaszeniu antyfaszystowskich
sposobow ~~...~~ informacji Sluzby Zdrowia.*
PAN MINISTER OBRONY NARODOWEJ.

Przedstawiamy

~~W odpowiedzi na adnotacje Pana Generala na projekcje~~
" Rozkazu Organizacyjnego P.S.W.K. " ~~wypowiadam sie~~ ~~ze~~ ~~te~~ ~~punkty~~ ~~dotyczące~~ ~~Sluzby~~ ~~Zdrowia~~ ~~powinny~~ ~~byc~~ ~~zmienione~~
~~a~~ ~~mianowicie~~ :

*V dyplomatyczne
(zawieszona)*

Ad pkt. 16. - w Sluzbie Sanitarnej pozostaje jedynie grupa sanitariuszek, gdyż lekarki, dentystki i farmaceutki ~~ostaja~~ ~~przeniesione~~ do Wojskowej Sluzby Zdrowia i dyspozycji Szefa Sluzby Zdrowia M.O.N., a siostry pielęgniarki do Korpusu Sióstr P.C.K. drogą urlopowania lub zwolnienia z P.S.W.K. Gdyby jednak siostry Pogotowia Sanitarnego P.S.W.K. nie mogly byc przeniesione do P.C.K. ~~wtedy~~ ~~pozostaly~~ ~~musialaby~~ ~~ponadto~~ grupa pielęgniarek Pogotowia Sanitarnego P.S.W.K. *Nomina* *nie* *zobaczymy*

Ad. pkt. 25. - Konsekwencje wynikajace z odmiennosci płci nie wymagaja ~~przeprowadzenia~~ przez władze P.S.W.K. inspekcji w Wojskowych Zakladach Lecznicznych oraz Formacjach Sanitarnych, wystarczaja pod tym wzgledem wizytacje.

Personel P.S.W.K. ~~przeznaczona~~ dla Wojskowej Sluzby Zdrowia jest czescia skladowa tej sluzby i dlatego w calym rozciaglosci swego funkcjonowania podlega wlasciwym Komendantom Zakladow Lecznicznych i Formacji Sanitarnych, Dowodcom Jednostek Sluzby Zdrowia jak i Szefom Sluzby Zdrowia.

*V lekany
wzrostowal*

Ad pkt. 26. - nie moze miec miejsca skladanie " bez - posrednich meldunkow z pominiemciem przełożonych wojskowych do przełożonych P.S.W.K. " tym bardziej, ze tego rodzaju wyłom nie istnieje nawet w stosunku do ~~Wojskowej Sluzby Zdrowia~~ ~~pry~~ ~~skladaniu~~ ~~meldunkow~~ ~~fachowym~~ ~~przełożonym~~ ~~z~~ ~~ominiemciem~~ ~~wojskowego~~ ~~przełożonego~~, a wiec w sprawach czysto lekarskich i dotyczacych zdrowotnosci w wojsku za wyjatkiem spraw objetych tajemnica lekarska.

NACZELNY WODZ

SOSNKOWSKI
Generał Broni

*okrojony, k. ...
Lec. Sluzba N.W.
Lec. Sluzba Wzrostowa
Inspektora ...*

~~...~~
1) ~~Korpus ...~~
2) ~~Komando ...~~
~~...~~
p. 12

...
...
...

~~...~~
~~...~~
~~...~~
~~...~~

A - XII - 1/45

31

PAN MINISTER OBRONY NARODOWEJ.

Nie mam zasadniczych zastrzeżeń do projektu rozkazu organizacyjnego Pomocniczej Służby Kobiet.

Podlegli mi oficerowie /I. Zca S.S. oraz S.O.Org./ skierowali do M.O.N. pewne uwagi, które jednak nie powinny wstrzymywać wydania rozkazu.

Zdaniem moim sytuacja P.S.W.K. musi być szybko uregulowana. Jest to ważniejsze od znalezienia idealnego rozwiązania kwestii.

Piszę w formie notatki odręcznej, gdyż jestem na wyjeździe i zakończyłem już normalny biurowy tryb pracy.

17/III.44 r.

/-/ KOPAŃSKI

SZEF B.OG.ORG.

Celem przyspieszenia prac nad org. PWSK.

18/III.44.

/-/ KUKIEL.

Za zgodność: *Perzycki*

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ
Biuro Ogólno-Organizacyjne

L.dz. /Tjn.Mob.Org.44.

Londyn, dnia .IV.1944 r.

Pan Generał Wojsk Naczelny
z Warszawy o aprobatę
22 IV 44
Wg rozdzielnika.

T a j n e !

ROZKAZ ORGANIZACYJNY P.S.K.

1. Na podstawie § 379 rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o Powszechnym Obowiązku Wojskowym /Dz.U.R.P. Nr.20.z dnia 17.III.1939 r. poz.131/ oraz w porozumieniu z Naczelnym Wodzem organizuję pomocniczą służbę kobiet, dla potrzeb Polskich Sił Zbrojnych /Wojska, Marynarki Wojennej, Lotnictwa/ jak niżej.
2. Żołnierze kobiety pełniące w myśl ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym z dnia 9.IV.1938 r.pomocniczą służbę wojskową w Polskich Siłach Zbrojnych tworzą korpus Pomocniczej Służby Kobiet Polskich Sił Zbrojnych /skrót P.S.K./.
3. Żołnierze, jednostki organizacyjne i władze naczelne korpusu P.S.K.podlegają pod każdym względem, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych dla władz P.S.K., przełożonym w Polskich Siłach Zbrojnych, którym zostały podporządkowane bądź to niniejszym rozkazem, bądź też innymi szczególnymi rozkazami.
4. Korpus P.S.K. dzieli się na:
Pomocniczą Wojskową Służbę Kobiet /skrót P.W.S.K./- w Wojsku
Pomocniczą Morską Służbę Kobiet /skrót P.M.S.K./- w Marynarce Wojennej
Pomocniczą Lotniczą Służbę Kobiet /skrót P.L.S.K./- w Lotnictwie.
5. Na czele Korpusu P.S.K. stoi Komendantka Główna P.S.K.
6. Komendantka Główna P.S.K. podlega osobowo Ministrowi Obrony Narodowej.
7. Na czele poszczególnych rodzajów P.S.K. stoją:
- w Wojsku Komendantka P.W.S.K.
- w Marynarce Wojennej Komendantka P.M.S.K.
- w Lotnictwie Komendantka P.L.S.K.
8. Komendantka P.W.S.K. podlega temu przełożonemu w Wojsku, któremu zostanie podporządkowana w zależności od aktualnych potrzeb.
Komendantka P.M.S.K. podlega Szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej.
Komendantka P.L.S.K. podlega Inspektorowi Lotnictwa.
9. Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. podlegają Komendantce Głównej P.S.K. w sprawach zastrzeżonych dla Komendantki Głównej P.S.K.
10. Nadaje uprawnienia:
Komendantce Głównej P.S.K. - dowódcy dywizji
Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. - dowódcy pułku.
11. Organami pracy Komendantki Głównej P.S.K. jest Komenda Główna P.S.K.
Organami pracy Komendantek P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. są Komendy P.W.S.K. P.M.S.K. wzgl. P.L.S.K.
Składy osobowe wymienionych Komend ustalają oddzielne rozkazy.
12. Do zakresu działania władz P.S.K. /P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K./ należą:
a/ zagadnienia wewnętrzne:
- sprawy personalne żołnierzy P.S.K. w ramach posiadanych uprawnień i zgodnie z obowiązującymi w Siłach Zbrojnych przepisami, w porozumieniu z zainteresowanymi przełożonymi;
- podstawowe wykształcenie i wychowanie żołnierskie, prowadzone centralnie przez Komendę Główną P.S.K. dla potrzeb wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych, zgodnie z wytycznymi M.O.N.;
- nadzór i kontrola nad:
warunkami służby żołnierzy P.S.K.,
warunkami życia żołnierzy P.S.K.,
zachowaniem się żołnierzy P.S.K. w służbie i poza służbą;
- studia nad organizacją służb kobiecych w siłach zbrojnych aliantów;
- inne sprawy wewnętrzne, prowadzone dla potrzeb własnych jak ewidencja, stany liczebne, dyslokacja i t.d.
b/ zagadnienia ogólne:
- inicjatywa, opiniowanie i współdziałanie we wszystkich innych sprawach dotyczących P.S.K.

13. W konsekwencji przydzielonego zakresu działania, prócz wymienionych wyżej władz naczelných P.S.K., mogą być organizowane zależnie od aktualnych potrzeb:
- a/ ośrodek /ośrodki/ wyszkoleniowe P.S.K.
  - b/ ośrodek studiów P.S.K.
- Organizację tych ośrodków regulują oddzielne rozkazy.

14. Żołnierze P.S.K. pełniące służbę w różnych działach służb w Polskich Siłach Zbrojnych mogą być zorganizowane:
- a/ jako jednolite zwarte jednostki P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K./n.p.kompanie transportowe, łączności/,
  - b/ jako zespoły o różnej sile /drużyna, pluton i t.d.wzgl.równorzędne/ wchodzące w skład etatowy jednostek organizacyjnych Wojska, Marynarki Wojennej wzgl.Lotnictwa./jednostki mieszane/.

Organizacja jednostek jednolitych opiera się w miarę możliwości na organizacji podobnych jednostek organizacyjnych Wojska, Marynarki Wojennej i Lotnictwa. Podległość tych jednostek jednolitych będzie regulowana w miarę ich tworzenia.

Organizacja jednostek mieszanych /etaty/ wskazują ile, oraz jakie etaty mogą być zastąpione przez żołnierzy P.S.K.

- Przy opracowywaniu organizacji jednostek mieszanych obowiązują w miarę możliwości następujące zasady:
- użycie elementu żołnierskiego P.S.K.w zespołach pod dowództwem oficerów wzgl.podoficerów P.S.K./unikanie, gdzie to możliwe, indywidualnych etatów/,
  - użycie żołnierzy P.S.K.na funkcjach możliwych do wykonania z punktu widzenia sił fizycznych,
  - określania stosunku zamierności tam, gdzie to potrzebne ze względu na charakter pełnionej służby /n.p.3 żołnierzy P.S.K.zamiast 2 żołnierzy-mężczyzn/.

Zespoły P.S.K./drużyny, plutony i t.d.wzgl.równorzędne/ mogą być w razie potrzeby i w miarę możliwości łączone w większe jednostki organizacyjne /n.p. bataliony/ a to celem zapewnienia łatwiejszego wykonywania pracy władz P.S.K. w ramach ich uprawnień i zakresu działania.

15. Żołnierze P.S.K.mogą być użyte we wszystkich działach służb istniejących w Polskich Siłach Zbrojnych.

16. Na okres bieżący ustaliam dla potrzeb Wojska następujące służby P.W.S.K.:
- obrony przeciwłoczniczej /terytorialnej/,
  - łączności;
  - sanitarnej, złożonej z grup:
    - a/ lekarek, lekarek dent.i magistrów farmacji,
    - b/ sióstr pielęgniarek,
    - c/ sanitariuszek,
  - transportowej,
  - administracyjno-gospodarczej,
  - opieki.

17. Rodzaje służb P.M.S.K.i P.L.S.K.ustalę na wniosek Szefa Kier.Marynarki Wojennej wzgl.Inspektora Lotnictwa, zależnie od potrzeb oraz specjalności ustalonych organizacją tych rodzajów Sił Zbrojnych.

18. Żołnierze korpusu P.S.K.dzielią się na:
- oficerów P.S.K.
  - podoficerów P.S.K.
  - szeregowców P.S.K.

19. Wprowadzam dla stopni oficerów, podoficerów i szeregowców /st.szeregowców/ w P.W.S.K.i P.L.S.K.odznaki te same jakie obowiązują w Wojsku i Lotnictwie.

Określam nazwy stopni oficerów, podoficerów i szeregowców /st.szeregowców/ w P.W.S.K.i P.L.S.K.jak następuje:

st.inspektorka	-	odpowiada stopniowi	pułkownika
inspektorka	-	"	podpułkownika
mł.inspektorka	-	"	majora
kapitan	-	"	kapitana
porucznik	-	"	porucznika
podporucznik	-	"	podporucznika
chorąży	-	"	chorążego
st.sierżant	-	"	st.sierżanta
sierżant	-	"	sierżanta
plutonowy	II	"	plutonowego
kaprala	-	"	kaprala
st. ochotniczka	-	"	st. szeregowca
ochotniczka	-	"	szeregowca.

20. Odznaki i nazwy stopni oficerów, podoficerów i marynarzy /st.marynarzy/ w P.M.S.K. reguluje Dz.Rozk.Nr.1/44, poz.9.z dnia 6.III.1944 r.

21. Warunki awansów podoficerów i szeregowców P.S.K. określi oddzielnym rozkazem.

22. Warunki mianowania oficerami P.S.K. zostaną określone przez Maczelnego Wodza.

23. Umundurowanie żołnierzy P.S.K. regulują oddzielne przepisy.

24. Uposażenie, żołd i inne należności osobowe, inne aniżeli w odpowiednich rodzajach Sił Zbrojnych, regulują na czas pobytu Sił Zbrojnych poza granicami Kraju oddzielne przepisy.

25. Inspekcja.

Celem stworzenia odpowiednich warunków służby i życia żołnierzy P.S.K., które uwzględniałyby konsekwencje wynikające z odmienności płci - przysługuje Komendantce Głównej P.S.K./Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K./ prawo inspekcji.

O zamiarze przeprowadzenia inspekcji zawiadamia Komendantka Główna P.S.K./Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K./ zainteresowanego Dowódcę /Komendanta, Szefa/ wojskowego dostatecznie wcześniej.

Inspekcja ma być prowadzona w sposób nienaruszający w niczym normalnego toku służby w jednostce.

W czasie przeprowadzania inspekcji przysługują Komendantce Głównej P.S.K./Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K./ prawa przełożonego w stosunku do wszystkich żołnierzy P.S.K. bez wkraczania jednak w kompetencje właściwego przełożonego wojskowego. W szczególności przysługują Komendantce Głównej P.S.K./Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K./ w tym wypadku uprawnienia dyscyplinarne z pominięciem właściwego przełożonego dyscyplinarnego wynikające z art.7 pkt.1. Przepisów Dyscyplinarnych dla Sił Zbrojnych.

W wyniku inspekcji może Komendantka Główna P.S.K./Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K./ wydać zarządzenia w ramach swoich uprawnień, względnie, jeżeli konieczne jej zdaniem zarządzenia, przekraczają jej uprawnienia - złożyć odpowiednie wnioski zainteresowanemu przełożonemu wojskowemu.

Raport o przeprowadzonej inspekcji przedstawia Komendantka Główna P.S.K. Ministrowi Obrony Narodowej w drodze przez szefa właściwego biura Ministerstwa, a odpis przełożonym wymienionym w § 8.

Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K. - przedstawiają swoje raporty z inspekcji swoim właściwym przełożonym przesyłając odpis Komendantce Gł.P.S.K.

26. Prawo bezpośredniego meldunku.

W sprawach warunków pracy i warunków życia oraz zachowania się żołnierzy P.S.K. każdy oficer P.S.K. ma prawo składania bezpośrednich meldunków - z pominięciem przełożonych wojskowych - do swych przełożonych P.S.K., o ile sprawy te nie są jej zdaniem należycie postawione, a wszelkie możliwości w kierunku załatwienia sprawy z właściwym przełożonym wojskowym zostały wyczerpane.

O złożeniu takiego meldunku właściwy przełożony wojskowy ma być zawiadomiony na piśmie.

W tych sprawach Komendantka Główna P.S.K. ma prawo bezpośredniego meldunku u Ministra Obrony Narodowej a Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K., P.L.S.K. u przełożonych wymienionych w § 8.

27. Na okres przejściowy tj. na czas pobytu Polskich Sił Zbrojnych poza granicami Kraju mogą niektóre punkty niniejszego rozkazu ulec zawieszeniu.

Wynika to z zależności niektórych rodzajów P.S.K. do władz alianckich.

W pierwszym rzędzie dotyczy to:

- prawa inspekcji dokonywanej przez Komendantkę Główną P.S.K. tam gdzie inspekcja ta wymagałaby specjalnych starań o zezwolenie władz alianckich,
- prawa bezpośredniego meldunku tam, gdzie procedura u aliantów nie przewiduje tego rodzaju meldunku,
- podstawowego wyszkolenia, które w pewnych wypadkach może być prowadzone przez władze alianckie.

28. Równocześnie unieważniam Tymczasowy Ramowy Rozkaz Organizacyjny o Pomocniczej Służbie Wojskowej Kobiet /Dz.Rozk.Tjn.Nr.1/43./ oraz wszelkie inne sprzeczne z niniejszym rozkazem - rozkazy i zarządzenia.

A-XII.1/45

Szef Gabinetu N.W.

35

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ
Biuro Ogólno-Organizacyjne

L.dz.4950 /Tj./Mob.Org./44.
Londyn, dnia 11 7.1944 r.

T a j n e !

Pomocnicza Służba Kobiet -
organizacja.

Według rozdzielnika.

Na podstawie § 379 rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o Powszechnym Obowiązku Wojskowym /Dz.U.R.P.Nr.20 z dnia 17.3.1939 r. poz.131/oraz w porozumieniu z Naczelnym Wodzem - ustanawiam następującą organizację Pomocniczej Służby Kobiet w Siłach Zbrojnych na czas pobytu poza granicami Państwa:

I. ORGANIZACJA I NAZWY.

1. Pomocnicza Służba Kobiet w Siłach Zbrojnych dzieli się na:

Pomocniczą Wojskową Służbę Kobiet /skrót: P.W.S.K./ - w Wojsku,
Pomocniczą Morską Służbę Kobiet /skrót: P.M.S.K./ - w Mar. Wojennej,
Pomocniczą Lotniczą Służbę Kobiet /skrót: P.L.S.K./ - w Lotnictwie.

2. Na czele poszczególnych rodzajów Pomocniczej Służby Kobiet stoją:

w Wojsku - Komendantka Główna Pomocniczej Wojskowej Służby Kobiet
w Marynarce Woj. - Komendantka Pomocniczej Morskiej Służby Kobiet
w Lotnictwie - Komendantka Pomocniczej Lotniczej Służby Kobiet

Organami pracy Komendantek są:

Komendantki Głównej P.W.S.K. - Komenda Główna P.W.S.K. oraz Inspektorki P.W.S.K. przy Dcy II Korpusu, Dcy III Korpusu i Dcy Jednostek Wojska w W.B.
Komendantki P.M.S.K. - Komenda P.M.S.K.
Komendantki P.L.S.K. - Komenda P.L.S.K.

3. Żołnierze, jednostki organizacyjne i władze P.W.S.K. podlegają pod każdym względem przełożonym w Polskich Siłach Zbrojnych, którym zostały podporządkowane bądź to niniejszym rozkazem, bądź też innymi szczególnymi rozkazami, za wyjątkiem spraw zastrzeżonych dla Ministra Obrony Narodowej.

4. Komendantka Główna P.W.S.K. podlega bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej.

Komendantka P.M.S.K. podlega Szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej,
Komendantka P.L.S.K. podlega Dowódcy Sił Powietrznych.

5. Nadaje uprawnienia dyscyplinarne dowódcy pułku Komendantka P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.

6. Ustanawiam w Ministerstwie Obrony Narodowej Wydział Pomocniczej Służby Kobiet, którego zadaniem będzie koordynowanie wspólnych spraw, dotyczących P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K., a w szczególnych spraw, których załatwienie leży w kompetencji Ministra Obrony Narodowej na podstawie statutu M.O.N.

Składy osobowe Wydziału P.S.K. Min.Obr.Narod. oraz Komend P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. zostaną ustalone oddzielnymi rozkazami.

A.XII.1/45

36

-2-

7. Żołnierze kobiety pełniące służbę w różnych dziedzinach służb Polskich Sił Zbrojnych mogą być zorganizowane:

- a/ jako jednolite jednostki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.
/ np. kompanie transportowe, łączności i tp./,
- b/ jako zespoły o różnej sile / drużyna, pluton wzgl. równorzędno/
wchodzące w skład etatowy jednostek organizacyjnych Wojska,
Marynarki Wojennej wzgl. Lotnictwa

Organizacja jednostek jednolitych opiera się w miarę możliwości na organizacji podobnych jednostek Wojska, Marynarki i Lotnictwa

W organizacji jednostek mieszanych - etaty wskazują ile oraz jakie funkcje mogą być zastąpione przez kobiety

Przy opracowywaniu organizacji jednostek mieszanych obowiązują, w miarę możliwości, następujące zasady:

- użycie żołnierzy kobiet w zespołach pod dowództwem oficerów wzgl. podoficerów kobiet i unikanie tam, gdzie to z zasady jest możliwe indywidualnych jednostkowych etatów,
- określenie stosunku zaimienności tam, gdzie to potrzebne ze względu na charakter pełnionej służby /np. 3 żołnierzy kobiet kierowców, zamiast 2 żołnierzy mężczyzn kierowców i tp./.

II. ZAKRES PRACY.

1. Do zakresu działania Komend P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. należą sprawy:

- gospodarki personalną ewidencja, opiniowanie i tp. w ramach posiadanych uprawnień i zgodnie z obowiązującymi w Siłach Zbrojnych przepisami, w porozumieniu z zainteresowanymi przełożonymi;
- podstawowego wykształcenia i wychowania żołnierskiego;
- nadzór i kontrola nad warunkami służby, życia i zachowania się żołnierzy kobiet w służbie i poza służbą;
- studia nad organizacją służb kobiecych w siłach zbrojnych Aliantów i państw obcych;
- inicjatywa, opiniowanie i współdziałanie we wszystkich innych sprawach dotyczących Pol. Służby Kobiet.

Zarządzenia wydają Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. w imieniu przełożonych, którym zostały podporządkowane w myśl pkt.I. 4. niniejszego rozkazu.

2. Żołnierze P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. mogą być używani do służby zasadniczo w jednostkach terytorialnych i tyłowych /nie walczących bezpośrednio w polu/ i na funkcjach możliwych do wykonania z punktu widzenia sił fizycznych.

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej ustali w szczególności te branże i służby, w których zależnie od potrzeb i specjalności, wynikających z organizacji Sił Zbrojnych, mogą pełnić służbę żołnierze P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.

III. PODZIAŁ NA STOPNIE.

1. Żołnierze P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. dzielą się na:

- oficerów,
- podoficerów,
- szeregowców,

2. Wprowadzan dla stopni oficerów, podoficerów i szeregowców w P.W.S.K., i P.L.S.K. odznaki te same, jakie obowiązują w Wojsku i w Siłach Powietrznych.

3. Ustalan nazwy stopni oficerów, podoficerów i szeregowców w P.W.S.K. i P.L.S.K. - jak następuje:

- st. inspektorka	-	odpowiada stopniowi	pułkownika
- inspektorka	-	"	podpułkownika
- mł. inspektorka	-	"	majora
- kapitan	-	"	kapitana
- porucznik	-	"	porucznika
- podporucznik	-	"	podporucznika
- chorąży	-	"	chorążego
- st. sierżant	-	"	st. sierżanta
- sierżant	-	"	sierżanta
- plutonowy	-	"	plutonowego
- kapral	-	"	kaprała
- st. ochotniczka	-	"	st. szeregowca
- ochotniczka	-	"	szeregowca.

4. Ustalan nazwy stopni oficerów, podoficerów i marynarzy P.M.S.K. - jak następuje:

- st. inspektorka	-	odpowiada stopniowi	komandora
- inspektorka	-	"	komandora por.
- mł. inspektorka	-	"	komandora pror.
- st. oficer	-	"	kapitana mar.
- oficer	-	"	porucznika mar.
- mł. oficer	-	"	podporucznika mar.
- st. podoficer	-	"	st. bosmana
- podoficer	-	"	bosmana
- st. marynarz	-	"	st. marynarza
- marynarz	-	"	marynarza

5. Wprowadzan dla stopni oficerów P.L.S.K. odznaki stopni podobne jak dla oficerów Marynarki Wojennej z tym, że galon tworzy rond zamiast kółka na rękawach, wzgl. naramiennikach.

Wprowadzan dla stopni podoficerów i marynarzy P.M.S.K. odznaki te same jakie obowiązują w Marynarce Wojennej.

6. Umundurowanie żołnierzy P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. regulują oddzielne przepisy.

IV. NADANIE STOPNI.

1. Warunki mianowania oficerami P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. zostaną określone przez Naczelnego Wodza.

2. Warunki awansów podoficerów i szeregowców P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. zostaną określone oddzielnymi rozkazami.

V. UPOSAZENIE.

Uposażenie, żołd i inne należności osobowe żołnierzy P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. regulują na czas pobytu Sił Zbrojnych poza granicami Państwa oddzielne przepisy.

VI. INSPEKCJE I PRAWO BEZPOŚREDNIEGO MELDUNKU.

1. Celem ustalenia odpowiednich warunków służby i życia żołnierzy P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K., wynikających z odmienności płci, przysługują Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. prawo inspekcji.

Inspekcja może być przeprowadzona za zgodą właściwych przełożonych, a zainteresowany dca jednostki ma być dostatecznie wcześniej powiadomiony o zamiarze przeprowadzenia inspekcji.

W inspekcji może brać udział, na wniosek Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. delegatka Wydziału P.S.K. Min.Obr.Narod.

Inspekcja ma być przeprowadzona w sposób nie naruszający w niczym normalnego toku służby w jednostce.

W czasie przeprowadzania inspekcji przysługują Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. prawa przełożonego w stosunku do żołnierzy P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. bez wkraczania w kompetencje właściwego przełożonego jednostki.

W szczególności przysługują Komendantkom P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. w tym wypadku uprawnienia dyscyplinarne z pominięciem właściwego przełożonego dyscyplinarnego, wynikające z art. 7. pkt.1. przepisów dyscyplinarnych dla Sił Zbrojnych.

W wyniku inspekcji mogą Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. wydać zarządzenia w ramach swoich uprawnień lub jeżeli konieczne, zarządzenia przekraczają posiadane uprawnienia - ~~złożyć~~ odpowiednio wnioski zainteresowanemu przełożonemu jednostki.

Raport o przeprowadzonej inspekcji przedstawiają Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.:

- w Wojsku   - Ministrowi Obrony Narodowej
- w Marynarce Woj.   - Szefowi Kierownictwa Marynarki Wojennej
- w Lotnictwie   - Dowódcy Sił Powietrznych.

Odpis raportu przesyłają Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. do Wydziału P.S.K. Ministerstwa Obrony Narodowej

2. W sprawach warunków pracy i warunków życia oraz zachowania się żołnierzy kobiet każdy oficer P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. ma prawo składania meldunków z pominięciem bezpośrednich przełożonych w Wojsku, Marynarce Wojennej i Lotnictwie do swych przełożonych P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K.

Meldunek taki ma prawo złożyć, o ile stwierdzi, że sprawy te nie są należycie uregulowane, a wszelkie możliwości w kierunku załatwienia sprawy z właściwymi przełożonymi jednostki w Wojsku, Marynarce Woj. i Lotnictwie zostały wyczerpane bez rezultatu.

O złożeniu takiego meldunku właściwy przełożony jednostki w Wojsku, Marynarce Wojennej i Lotnictwie musi być zawiadomiony na piśmie.

Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. w powyższych sprawach mają prawo bezpośredniego meldunku u swych przełożonych wymienionych w pktcie I. 4/ niniejszego rozkazu.

VII. ZARZĄDZENIA ROZNE.

Na czas pobytu Polskich Sił Zbrojnych poza granicami Państwa, mogą niektóre punkty niniejszego rozkazu ulec zawieszeniu.

W pierwszym rzędzie dotyczy to może:

- a/ prawa bezpośredniego meldunku w tych wypadkach, gdy procedura Aliantów nie przewiduje tego rodzaju meldunku,
- b/ prawa inspekcji dokonywanych przez Komendantki P.W.S.K., P.M.S.K. i P.L.S.K. w tych wypadkach, gdy inspekcja taka wymagałaby specjalnych starań o zezwolenie władz alianckich.
- c/ podstawowego wykształcenia, które w powyższych wypadkach może być prowadzone przez władze alianckie.

VIII. UNIEWAŻNIENIE POPRZEDNIEJ ORGANIZACJI.

Unieważniam dotychczasową organizację P.S.K., ogłoszoną w Dz.Rozk.Tjn.Nr.1/43. oraz wszelkie inne sprzeczne z niniejszym rozkazem rozkazy i zarządzenia.-

MINISTER OBRONY NARODOWEJ

Rozdzielnik:

- A. 4,6-33 /w tym 23 - celem ogłoszenia w Dz.Rozk.Tjn./,36 - 40, 41 - 5 egz.,42 - 55,57.
- B. 1 - 4,6 - 9,11 - 16,19.
- C. 1,2 - 10 egz.
3 - 3 egz.,4 - 6, 10.
- S. 1 - 12.

Kukiel
KUKIEL
Gen.dyw.

GABINET NACZELNEGO WODZA	
AKTA TAJNE JAWNE	
Data..... 14	mca..... 7
L..... 703	/rok..... 1944
Zal.....	Za.....

RI
ZS. W. P. S.